

Forskningsstudie av bolagiseringen av ett akutsjukhus

Jan Öhrming, Magnus Sverke. **Bolagiseringen av S:t Görans sjukhus – en proaktiv organisering**. 232 sidor. Lund: Studentlitteratur, 2001. ISBN 91-44-01712-X.

Recensent: Bo Jordin, specialist i allmänmedicin, primärvårdsråd vid Socialstyrelsen.

II En utgångspunkt för den nu aktuella debatten om bolagisering av akutsjukhus är utvecklingen vid S:t Görans sjukhus. Boken redovisar en av de få forskningsstudier av bolagiseringen av S:t Görans sjukhus som gjorts. Materialet avser perioden 1994–1999 och bygger på en jämförande analys av utvecklingen vid Södertälje sjukhus. Teorier och beskrivningsmodeller presenteras. Redovisningen bygger på enkätstudier och intervjuer med hälso- och sjukvårdspersonal 1994, 1996 och 1998 samt på verksamhetsstatistik. Presentationen fokuserar främst på arbetsklimat och miljödata på individnivå, personalens arbetsrelaterade attityder samt produktions- och produktivitetsdata på sjukhus och klinikknivå. Författarna diskuterar meningsskapandets (sensemaking) centrala betydelse i vården.

Tyngdpunkt på ledning och kliniker

Diskussion och analys omfattar främst ledningsförmågan, både vad gäller att skapa trygghet hos personalen och att tillgodose patientbehov samt att skapa professionella resultatkriterier. Bolagiseringens betydelse för S:t Görans resultat diskuteras ingående. En avslutande diskussion förs om patientens betydelse som meningsskapare i vården och patientens ställning i vården. Tyngdpunkten i redovisningen ligger på sjukhusens lednings- och klinikknivåer. Utvecklingen vid S:t Görans följs och interfolieras med likheter och avvikelser vid Södertälje sjukhus. Som bakgrund till den bild som ges belyses också överväganden och ageranden på landstingets politiska nivå och bland centralt placerade tjänstemän.

Omdiskuterat område

Akut vård och akutsjukhus är just nu kanske bland de mest omdiskuterade områdena inom hälso- och sjukvården. Den omstrukturering som vi har sett inom den sjukhusanslutna vården under den senaste tioårsperioden har inte varit helt oproblematiske. När det gäller S:t Görans har frågan om fördelarna med privatisering varit i fokus. Bolagiseringsprocessen, som boken avgränsas

till att beskriva, är därvid en viktig komponent i privatiseringen. Förespråkarna för båda sidor – privat respektive offentlig drift – har argumenterat för den egna linjen som ett sätt att flytta patienten från väntrum till centrum.

Målet om ökad effektivitet i vården kan nog sägas vara ganska okontroversiellt oavsett ståndpunkt i privatiseringsfrågan. Mot denna bakgrund ter det sig anmärkningsvärt hur lite vi vet om effekter och effektivitet i en av våra största samhällssektorer.

Välkommet diskussionsbidrag

En fråga man kan ställa är i vilken utsträckning sjukvårdshuvudmännen ställer tillräckliga krav på verksamhetens rapportering. Det finns sannolikt ett inte obetydligt utrymme för att höja ambitionsnivån hos flertalet huvudmän. I svensk hälso- och sjukvård har vi förvånansvärt lite fakta och få studier som ger vägledning i privatiseringsdiskussionen. Denna bok är ett därför ett välkommet bidrag till den fortsatta diskussionen. Boken är lättläst, kräver inga förkunskaper och riktar sig till en bred målgrupp.

Efterlängtat lärobok i yrkes- och miljömedicin

Christer Edling, Gunnar Nordberg, Monica Nordberg, red. **Hälsa och miljö – en lärobok i arbets- och miljömedicin**. 323 sidor. Lund: Studentlitteratur, 2000. ISBN 91-44-01130-X.

Recensent: Anders Knutsson, docent, yrkes- och miljömedicinska kliniken, Norrlands Universitetsjukhus, Umeå.

II Yrkes- och miljömedicin är en egen specialitet. Det har saknats svenska läroböcker i ämnet. Denna bok är ett för-

sök att fylla detta behov. Boken är avsedd att vara en lärobok i arbets- och miljömedicin inom läkarutbildningen, företagshälsovårdsutbildning och inom folkhälsovetenskaplig utbildning. Orsaken till att man har valt att använda begreppet »arbetsmedicin« i stället för »yrkesmedicin« anges inte. Det begrepp som vanligen används är »yrkesmedicin«.

Stort kunskapsområde

Boken är indelad i 22 kapitel skrivna av 25 författare. Fyra kapitel handlar om toxikologi, biologisk monitorering, genetisk påverkan och reproduktionsstörningar, två handlar om buller och vibrationer, två behandlar psykosociala faktorer och drogmissbruk. Ett avsnitt behandlar epidemiologi med ett appendix som exemplifierar med beräkningar. Exempel på övriga problemområden som diskuteras är riskkommunikation, rehabilitering, elkänslighet, amalgamkänslighet, miljöbetingad cancer, allergi, hjärt-kärlsjukdomar, bekämpningsmedel, livsmedel och etik.

Yrkes- och miljömedicin är ett mycket stort kunskapsområde, och det är ingen lätt uppgift att komprimera detta på drygt 300 sidor. Boken saknar visst stoff som brukar ingå i yrkes- och miljömedicinska läroböcker. Asbestos och silikos beskrivs inte, inte heller allergisk alveolit och inhalationsfeber. Problem som sammanhänger med arbete i extrem värme och kyla saknas också. Svetsning, dykning och hudsjukdomar är andra områden som saknas, liksom försäkringsmedicin. Problem som skapas av arbetstider, t ex nattarbete, övertidsarbete, skiftarbete och flexibel arbetstid behandlas alltför kortfattat.

Ojämn kvalitet

Flera av kapitlen är mycket välskrivna och lämpar sig väl i undervisningen, t ex toxikologi, datorplatsens ergonomi, produktionsstörningar, buller och »aktuella arbets- och miljömedicinska problem«.

Andra kapitel är mer ofullständiga. Avsnittet som handlar om hjärt-kärlsjukdomar och miljö är mycket fragmentariskt och saknar en tydligt yrkesmedicinsk inriktning. Halva kapitlet beskriver allmänna riskfaktorer för hjärt-kärlsjukdom utan att göra kopplingar till arbetslivet. När rökning, fysisk aktivitet och matvanor beskrivs i denna typ av lärobok borde relationer med arbetet tas upp, t ex är rökning vanligare i vissa yrken? Påverkar yrkesexponeringar tobakskonsumtionen? Interagerar tobaksrök med andra exponeringar i arbetslivet med avseende på hjärt-kärlsjukdom? Viktiga exponeringar i arbetslivet som påverkar hjärt-kärlsjuklighet